

Samopremaga od znotraj na ven

Ali sino spoznali, katero napako smo v vzgoji našega mladega rodu največkrat napravili in jo še danes delamo? Delo naše vzgoje smo razumeli vse preveč kot gospodarstvo v starem pomenu besede, ko so s silo podložnike obdržali v redu. Tako so tudi očetje razumeli svoje delo, kakor delo policajca, da so imeli otroci le strah pred njimi in pred njihovo nadmočjo. Kolikokrat je bil oče že oddaleč postavljen otrokom kot kaznujoča pravičnost, ko je mati otrokom žugala: »Le čakajte, ko pride oče domov!« to je pomenilo prav toliko, kakor: potem boš tepen. Morebiti je marsikateri trdoglavec v svoji trmi popustil, kakor divja žival, ki se ukloni biču; prav zato pa je marsikomuna bila držina kakor kletka, iz katere si je želel kakor žival, ki je v kletki zaprta.

A vendar vsi vemo, da se vzgajati ne pravi krotiti tujo voljo, ker bi se to reklo le dresirati. Vzgjajati se pravi, mladega človeka navajati, da zna prav rabiti svojo voljo; svoji volji mora postati gospodar. Otrok se mora iz vsega početka učiti, samega sebe premagati, samemu sebi vladati. Veselje mu mora biti to delo in zato mu je treba pokazati, kakšno zadovoljstvo je v tem, če je človek prost v svoji notranjosti in zna vladati svojim strastem.

Zato naj bi starši nikoli svojim otrokom ne kazali svoje telesne premoči, pač pa bolj svojo duševno in moralno premoč. Telesna moč seveda pripravlja strah med otroki. Pritiska jih k tlom in jih morebiti pripravi za sužnje, ki pa v teh verigah mislijo: »Čakaj, ko bom velik!« Duševna premoč vzgojitelja pa vzbuja v otrocih občudovanje in spoštovanje. Otrok s ponosom gleda očeta ali mater in vidi v njih nekaj velikega in si želi, da bi kdaj postal tak, kakor sta onadva.

Zato je tudi velike važnosti, da vzgojitelj nikoli v slepi jezi in v prvem nagibu

svojega otroka ne kaznuje. S tem bi se ponižal pred otrokom. Zato smo tudi že prej na tem mestu govorili najprej o samopremagi staršev in vzgojiteljev, ki jim je ta vzgojna umetnost zelo potrebna.

Zato pa naj bi bili zlasti očetje za svoje doraščajoče sinove učitelji pravih čednosti. Zelo umestno je, če si ob priliki v Tobijevi knjigi ogledajo lepo mesto, kako stari Tobija govori in dela s svojim sinom. Res prav na očetovski način.

Seveda, pa ni treba doraščajočim sinovom — pridigati! Tako pridigo sin sicer posluša, a se potem norčuje iz nje. Bolj važno je, če oče s sinom prevdarja in ga uči razmišljati, da tako sam pride do uvidevnosti. Na ta način sin spozna notranjo samopremago in hoče vedno tako ravnati.

Mladina hoče dejanj. Le to je razlika, nekateri pravega fantovskega poguma ne ločijo od napačnega. Imajo za pogum in korajžo, da se do krvi stepejo, če se s policaji in orožniki sprimejo, če delajo ponočni kraval. To pač ni pogum, ampak surovost. Pravega plemenitega poguma pa se nauči sin od očeta, ko gleda njegov zgled in zgled drugih velikih in značajnih mož, ki mu morajo biti pravi zgled junštva in samopremage.

g Davčna dolžnost sejmarjev, krošnarjev in potujočih obratov. Davčna uprava razglašajo: Obrati, ki se ne vodijo v stalnem lokalnem negu s hojo od hiše do hiše in od kraja do kraja (kakor krošnarji, torbarji, cirkusi, potujoči fotografi, sejmarji, prodajalci cvetk, igrači itd.) so zavezani plačevati pridobnine po členu 42., druga skupina, točka 3 zakona o neposrednih davkih. Ta davek znaša 60 Din letno in za vsakega pomočnika po 30 Din. Plačati je davek preden se začne izvrševati pokle.

Novodobni nasadi

V naših krajih gojimo sadno drevje izvečine le po travnatih zemljiščih, po tako imenovanih sadnih vrtovih, ki se nahajajo navadno tik ob seliščih. To so ob enem sadonosniki in travniki. Kakor je ta uredba v nekih ozirih ugodna, prav tako je pa tudi zlasti glede obdelovanja in gnojenja sadnega drevja neugodna. Prav posebno slaba je ta združitev na suhih zemljiščih, kjer trava použije večino vode in drevje le za silo životari.

Dalje smo navajeni, da sadimo v enem sadovnjaku le po eno sadno plemo — tu jablane, tam hruške, drugje zopet češplje itd. Le v prav starih in zanemarjenih vrtovih najdemo mešanico vsakovrstnih sadnih plemen in sort brez vsakega reda ali sistema.

Dandanes, ko pridobiva sadje vedno večjo veljavo kot neogibno potrebno živilo in se ta pridelek še najlaže spravi v dober denar, se uveljavlja polagoma tudi pri nas novodobni način zasajanja sadovnjakov, ali bolje rečeno, novodobni, umni način pridelovanja sadja. Ne omejujemo se več na travnate sadne vrtove okrog selišč in njihove najbližje okolice, ampak segamo dalje ter zasajamo sadno drevje tudi po obdelanih zemljiščih — po njivah, po opuščenih vinogradih in po drugih zemljiščih, ki imajo ugodno lego in prikladno zemljo. Da je taka preuredba sadovnjakov jako pametna, ni nobenega dvoma. Saj njivski in vinogradniški pridelki nimajo nikake cene! Zakaj bi torej ne gojili na teh prostorih tiste rastline, ki nam obeta več dohodka?! To pa še zlasti zato, ker kljub sadnemu drevju lahko pridelujemo na teh prostorih še nadalje običajne pridelke. Če imamo zaradi sadnega drevja za spoznanje manjši žitni ali kak drug pridelek, zato imamo pa pridelek sadja, ki desetkrat odtehta tisto malenkostno izgubo. Sadno drevje raste na takih obdelanih zemljiščih vse drugače nego na trdem, zaledinjenem svetu; zato tudi prej dozori in daje lepše — torej tudi dražje sadje. Pri današ-

njih cenah poljskih pridelkov je ta način sadjarstva popolnoma opravičen in edino priporočen. Zakaj bi še naprej tiščali v nekaj, kar nam nič ne nese, pa zanemarjali tisto, kar nam obeta najlepše dohodke!

Sedaj pa še nekaj! Vsakdo bi rad imel od svojih nasadov čim skorajšnji dohodek. Sadno drevje je pa uprav v tej točki zelo neugodna rastlina. Njegova počasna rast in pozna rodovitnost močno odvrča od zasajanja. Toda tudi tej nepriliki se novodobno sadjarstvo izogne. Po njivah, po opuščenih vinogradih in sploh po zemljiščih z obdelano, odprto zemljo si uredimo mešanice. To so nasadi iz dveh ali celo iz več sadnih plemen, ki se med seboj, zlasti glede roditve izpopolnjujejo. Zasajeni so v nekem natančno določenem redu glede na plemena, sorte, posebno pa rodovitnost in dobo življenja.

Naj pojasnimo tak nasad na preprostem primeru. Za nasad izberemo visokodebelne jablane in grmičaste breskve. Kot glavno in temeljno plemo so jablane, ki jih zasadimo 10—12 m narazen v vrstah in prav toliko naj bodo oddaljene tudi vrste med seboj. Vmes med jablane, v isti vrsti pa zasadimo pritlične ali grmičaste breskve. Nasad bi bil potem tako urejen kakor kaže tale sličica:

★ × ★ × ★ × ★ × ★
★ × ★ × ★ × ★ × ★

Zvezdice pomenijo visokodebelne jablane, križci pa grmičaste breskve.

Namesto breskev bi lahko vzeli tudi pritlične hruške, cepljene na kutini, ali pa tudi češplje. Vendar pa so breskve, kjer je podnebje zanje, najbolj hvaležno.

Prednosti take ureditve so očitne. Breskve začno roditi najkasneje 3. leto po saditvi in rade potem redno prilično do 15. leta, ko opešajo in jih je treba odstraniti. Med tem, ko imamo pridelek od breskev, zrastejo pa jablane, ki dajejo približno od 10. leta dalje že imena

vreden dohodek. Pri taki ureditvi nam ni treba čakati na dohodek 10 ali več let, kakor pri čistem jablanovem ali hruškovem nasadu. Samo ob sebi je umevno, da zemljišče tudi potem, ko smo ga na omenjeni način obsadili, obdelujemo (orjemo) in gnojimo ter pridelujemo na 8—10 m širokih pasovih med vrstami karkoli hočemo. Kdor pa zemljišča ne bi hotel več obdelovati, ampak bi ga spremenil v košenico, bi pa moral na vsak način redno obdelovati in gnojiti vsaj tisti 2 m široki pas, po katerem tečejo vrste.

V zelo ugodnih razmerah bi prostor še bolje lahko izrabili, ako bi nasad uredili takole: jablane, hruške

```

★ × ★ × ★ × ★ × ★
× × × × × × × × ×
★ × ★ × ★ × ★ × ★

```

ali pa takole: jablane, pritične hruške (○), breskve

```

★ ○ ★ ○ ★ ○ ★ ○ ★
× × × × × × × × ×
★ ○ ★ ○ ★ ○ ★ ○ ★

```

V teh dveh zadnjih primerih bi bilo oranje med vrstami, pozneje, ko bi drevje odrastlo, nekoliko težavneje. Treba bi bilo pasove, kjer je drevje, obdelati z lopato. Potem ko bi breskve opešale in bi jih odstranili, bi zopet lahko orali.

Na podoben način so mogoče še razne zveze za mešane nasade. Vendar pa bi bile te za naše razmere najprikladnejše, seveda samo za podnebje, kjer breskve dobro uspevajo in za sadjarje, ki hočejo sadje res pridelovati.

H.

Gnojenje okopavin

Leta in leta se že govori, piše, preda, poučuje, svetuje in priporoča pravilno gnojenje, in vendar je še toliko kmetovalcev, ki imajo za vse to še vedno gluha ušesa. In vendar je v poljedelstvu glavno gnojenje, ki da zemlji nove moči in zviša njeno rodovitnost. Od te pa zavisijo pridelki in s tem tudi obstoj naših kmetij. Ni kar ne misliti, da so zato cene padle, ker slovenski kmet preveč pridelal na svoji zemlji. Nasprotno je res. Kriza v našem kmetijstvu je prej v tem, ker naš kmet premalo pridelal in zato tudi predrago, da ne more konkurirati s tistimi, ki imajo boljše zemljo ali ki se poslužujejo raznih sredstev za zvišanje pridelkov. Taki kmetovalci vsekako boljše izhajajo kakor oni, ki malo pridelajo.

V kolikor se gnojenja tiče, je poudariti, da mora vsak kmet najprej skrbeti za svoja domača gnojila. Ta so mu dovolj draga, zato jih mora tudi primerno čuvati, zbirati in pravilno ž njimi ravnati. »Gnoj je zlato,« pravi pregovor. To je tudi res. Tisti posestnik, ki pusti, da mu gnoj izpira deževnica, da se mu gnojnica odteka v cestni jarek, mu gine

zlato s posestva. Tak gospodar je zapravljivec. Še večji zapravljivec pa je tisti, ki pri taki nemarnosti z domačim gnojem kupuje umetna gnojila. Na eni strani pusti, da se mu redilne snovi odteka, na drugi strani jih pa kupuje.

To je bilo potrebno navesti, da poudarimo potrebo okopavin: krompirja, koruze, pese po gnojenju in pravilnem oskrbovanju.

Večina okopavin ima precej dolgo vegetacijsko dobo (doba rasti), od spomladi do pozne jeseni, vsled česar lahko izrabijo hlevski gnoj, ki se v zemlji počasi razkrajja. Za gnojenje tem rastlinam je sicer vsak gnoj dober, tudi če je nekoliko svež, toda mnogo ooljši je seveda dobro vlečan, ker se tak čimprej in čimbolj izkoristi. Gnojnica prihaja tu v poštev samo kot pomožno gnojilo v slučajih, ko rastline iz enega ali drugega razloga slabo uspevajo. Toda pri pesi je izredno učinkovita, ker vsebuje mnogo dušika in kalija, katere redilne snovi pesa posebno ljubi.

V kolikor ima poljedelec dovolj hlevskega gnoja za okopavine na razpolago, jim ga bo seveda dal, ne da bi

ga pregloboko zaoral. **Toda samo s hlevskim gnojem ni mogoče doseči popolnih uspehov**, ker ne vsebuje ta vseh redilnih snovi v zadostni množini. Najvišje pridelke dosežemo s hlevskim gnojem in s primernim dodatkom umetnih gnojil. Res, da so dandanes umetna gnojila pri nas draga. Vzlic temu so pa preizkusi prošlega leta na krompirju in pesi dokazali, da se še vedno izplačajo, ker tako visoko zvišajo pridelok. Posebno v kranjskem okraju so pri lanskih poskusih umetna gnojila tako učinkovala, da se niso samo izplačala, ampak da je ostal še presežek od dvakratne do trikratne vrednosti gnojil.

Krompir in pesa, deloma tudi koruza, šo rastline, ki rabijo predvsem mnogo kalija, zato tudi tako bogati pridelki po gnojenju s kalijevo soljo. Nič manj jim ni potreben dušik, ker po njem bujno rastejo. Damo jim ga deloma v obliki apnenega dušika, ki ga pa moramo štirinajst dni pred setvijo zaorati, da se v zemlji razkroji in spremeni v primerno dušičnato hrano, ali pa v obliki čilskega solitra, ki ga pa trosimo navadno po že rastočih rastlinah, ker je njega dušik takoj uporaben. Tudi fosforna kislina je potrebna za popoln razvoj rastline, ker pospešuje zoritev in pri koruzi tvorbo zrnja. Za spomladno gnojenje je najboljši superfosfat, rudninski ali kostni, ker se v njem fosforna kislina hitro raztopi in jo korenine takoj zavžijejo.

Koliko je pa treba teh gnojil na 1 hektar površine ali na 1/4 orala? Če smo okopavinam gnojili s hlevskim gnojem, tedaj zadostuje za to površino naj-

več do 150 kg kalijeve soli, 150 kg apnenega dušika in 200 kg superfosfata. Če pa nimamo hlevskega gnoja, ali pa ne dovolj, zvišamo to količino kvečjemu še enkrat. Tako gnojenje se nam bo dobro izplačalo, ker bomo dosegli take pridelke, da bomo ne samo krili stroške za umetna gnojila, ampak dosegli celo dobiček. Poudarjamo, da se redno zmanjšujejo proizvodjalni stroški, čim višje pridelke dosežemo.

Tako gnojenje imenujemo polno gnojenje, ker damo rastlinam vse potrebne redilne snovi. Samo to je popolnoma učinkovito, četudi da uspeh tupatam tudi posamezno gnojilo. Zaradi tega se splošno priporoča gnojiti okopavinam z vsemi gnojili.

Se eno vprašanje je v tem oziru važno. Okopavinam gnojimo, da zemljo zboljšamo v njeni rodovitnosti in pripravimo za poznejše setve. Pri nas v Sloveniji je to toliko bolj potrebno, ker imamo malo zemlje, ki nam mora dati večkrat po dva pridelka na leto. Da ohranimo to moč v naši obdelani zemlji, je tembolj potrebno, ker pridejo navadno po dobrih letinah slabe. Krizo so pa dandanes povzročile dobre letine. Bati se je torej, da jim bodo sledile slabe. Za tisti čas pa moramo našo zemljo ohraniti v moči, drugače bodo pridelki tako slabi, da ne bo kmet pridelal niti živeža zase in družino. Takih časov se je še bolj bati.

Zato priporočamo poljedelcem: držite svojo zemljo v čim boljši moči, ker se Vam bo to pozneje gotovo dobro poplačalo.

Zzdr. Hugon Turk:

Nalezljivo izvirgavanje pri živini

Navadno govore o nalezljivem ali kužnem izvirgavanju (izvrženju) šele takrat, kadar izvrže več bregih živali istočasno bodisi v enem in istem hlevu ali pa v raznih bližnjih ali malo oddaljenih dvorcih, ne da bi bile živali vidno kaj bolne.

Danes, ko poznamo povzročitelja te

zelo nalezljive bolezni — po njegovem ugotovitelju imenovan Bangov bacil — zelo natančno in vemo, kako velik sovražnik je ta ne samo živalim, ampak tudi ljudem, moramo biti zelo oprezni in ne smemo čakati, da se izvirgavanje pokaže v več slučajih. Ze en sam slučaj izvrga

ugotoviti pravi vzrok in preprečiti veliko nevarnost za živali in človeka. Zamuda je silno usodna za lastno in tujo lastnino in za vse naše narodno gospodarstvo, vrhu tega pa ogroža tudi zdravje človeka.

Nalezljivo izvrgavanje se pojavlja najraje med bregimi kravami in telicami enega in istega skupnega hleva z velikim številom teh živali. Veliko redkeje v kobilar-moramo takoj pozorno presoditi in poklicati živinozdravnika. Edino on more nah, med ovcami in prašiči. Pri govedih povzroča izgubo telet, mleka in mlečnih izdelkov, vrhu tega pa navadno še jalovost krav.

K nam se zanese ta okužba oziroma okužilo tu in tam po tujih plemenskih živalih (telicah, kravah, bikih - plemenjakih), posebno tujezemskih. V koliko je že pri nas udomačena, žalibog še ni dobro znano in bi bilo nujno želeti večje gotovosti glede tega. Za sedaj je treba vseka-kor največje pazljivosti pri vsakem slu-čaju izvrga, posebno pri kravah in teli-cah, saj so se tu in tam že pojavili slu-čaji kužnega izvrga.

Živali se okužijo naravno pri oploja-nju po plemenskem biku, če je sam že okužen, po izvrgu pa so vsi izcedki in te-kočine iz spolovil polne kužnih kali (Ben-govega bacila) in zato je v najkrajšem času ves hlev in kar je v njem, čez in čez okuženo in potem prehajajo kali kaj lah-ko na živino po osebah, orodju, krmni, mleku, vodi itd.

Predno breje živali izvržejo, se na-vadno pokažejo pri govedih (kravah, teli-

cah) lahna vnetja spolovil, katerih sluz-nica postane bolj rdeča in se na njej do-stikrat napravijo kot proso majhne rde-če bulice. Istočasno se prikaže izcedek iz spolovil, ki je bel do rdečkastosiv, ali ru-menkast (pri kobilah in svinjah belkasto-siv in sluzast ali sluzasto gnojen, izjemo-ma tudi krvav), vedno pa brez dúha. Isto-časno upade mleko ter postane mlezvi po-dobno in se pri kuhi sesede. Pri preves-nicah oteče navadno tudi vime, celo vnet-ja v sklepkih niso izključena.

V 2—3 dneh po pojavu vnetja na spo-lovilih izvržejo breje živali in sicer se to izvrši prav lahko in s slabimi popadki. Tudi drugače ni opaziti kakenga vidnega obolenja.

Če je bil izvrg zelo zgodaj, so izvrženi telički navadno že mrtvi pri porodu in se jih drži še posteljica. Pozneje, pri bolj razvitih teletih so pa mladički še živi in čudno tuljijo. Posteljica se pozneje iztrebi. Teleta v 1—2 dneh poginejo.

Po izvrgu se prikaže pri kravah izc-edek iz spolovil, ki traja 1—2 tedna in je umazanorjave do rdečkastorjave barve, brez duha ali le malo dišeč ter se od časa do časa s težavo izliva v večjih množi-nah. Polagoma se izgube vsi ti izcedki in živali so navidezno čisto zdrave. Vendar se ali sploh ne dajo obrejiti, ali pa po težki obrejitvi zopet izvržejo. To se lahko tudi ponavlja.

Kakor že rečeno je najvažnejše to, da se po strokovnjaku ugotovi resnični vzrok vsakega izvrga (splava) in da po-tem ta izvedenec ukrene vse potrebno za zatiranje kali in bolezni.

R a z n o

Živina

g Ljubljanski živinski sejem. Na ži-vinski sejem 3. t. m. je bilo prignanih: 227 konj, 97 volov, 61 krav, 13 telet in 95 prašičkov. Prodanih je bilo 28 konj, 28 volov, 17 krav, 10 telet in 46 pra-šičkov. Dogon je bil živahen, kupčija pa slaba. Cene so ostale nespremenjene. Za 1 kg žive teže so plačevali kupci: voli I. vrste 5—5.50 Din, II. vrste 4—4.50 Din, III. vrste 3—4 Din; krave debele 4 do

4.50 Din, krave klobasarice 2—3 Din, teleta 6—7 Din. Prašički za rejo so do-segli za komad cene od 80—100 Din.

g Mariborski prašičji sejem 4. t. m. Na zadnji prašičji sejem je bilo pripe-ljanih samo 84 prašičev, od katerih je bilo prodanih komaj 37 komadov. Tako dogon kakor kupčija je bila slaba. Cene so se od zadnjega sejma nekoliko dvig-nile. Za komad so dosegli: mladi pra-šiči 7—9 tednov stari 100—120 Din, 3 do

4 mesece stari 150—200 Din, 5—7 mesecev 300—350 Din, 8—10 mesecev 400 do 450 Din, 1 leto stari 700 Din. Za 1 kg žive teže so plačevali po 5—6·80 Din, mrtve teže 7·50—8·50 Din.

Denar

g Ljubljanska denarna borza. V prošlem tednu je bil devizni promet na ljubljanski borzi slab in je znašal le 7·3 milijona. V tem tednu je opažati znaten padec švicarske valute, ki je ves čas od jeseni sem notirala nad zlato pariteto. Bolj čvrsti sta postali angleški funt in ameriški dolar. — V Curihu notira naš dinar stalno 9·05 centimov. Temu primerno so na ljubljanski denarni borzi bile cene za inozemske valute kakor sledi: 1 angleški funt 198·05 Din, 1 ameriški dolar 56·50 Din, 1 holandski guldinar 22·85 Din, 1 nemška marka 13·50 Din, 1 belgijska belga 7·89 Din, 1 švicarski frank 10·96 Din, 1 italijanska lira 2·94 Din, 1 francoski frank 2·23 Din, 1 češka krona 1·68 Din.

Cene

g Kupčija z zajci. Vsled ponovnega mrzlega vremena je postalo povpraševanje po blagu iz Italije živahniješe, tako da se je nakupna cena dvignila na 50 par za komad. V Švico pa dobavljajo jajc zapadne in severne države s prvovrstnim in cenanim blagom, tako mi ne moremo tamkaj konkurirati. Naša produkcija jajc bo morala dvigniti kakovost in izravnati cene, potem šele nam bo mogoče priti zopet v prejšnje kupčijske zveze.

g Novosadska blagovna borza. Potrebno je, da so naši kmetje obveščeni tudi o cenah žita in drugih poljskih pridelkov, kolikor se prodajajo na novosadski blagovni borzi. Na ljubljanski borzi je tako malo kupcij, da se cene ne morejo ravnati po njeni notaciji. Tu navedene cene veljajo za 100 kg blaga, natovorjenega v vagon pri dobavi celih vagonov. K tem cenam je prišteti še železniške tovarnine iz Vojvodine v Slovenijo po približno 30—40 Din za 100 kg in potem si lahko izračunamo ceno teh

pridelkov. — Rž baška 165—170 Din, oves baški, sremski, banaški 125—130 Din, ječmen baški in sremski 125—130 Din, pomladni 150—160 Din, koruza baška sremska 77—79 Din, sremska šid 80—82 Din, moka »Ogg« in »Og« 360 do 380 Din, otrobi 85—90 Din, fižol brez vreč 180—185 Din.

g Žitno tržišje. Kupčija s pšenico je mrtva, ker čakajo interesenti na spremembo današnjega pšeničnega režima, ki jih pa doslej še ni. Kupuje se le za najnujnejše potrebe za sproti. — Na mednarodnih tržiščih se je cena koruze popravila v zadnji dobi za 50 do 60 odstotkov. To povišanje cen je imelo svoj vzrok v vesteh o slabem pridelku koruze v Argentini. Na našem tržišču je cena koruze stalna. Kupuje se predvsem za pasivne kraje, kamor je prevoz z ozidrom na pomožno akcijo brezplačen. Cene koruze se gibljejo franko nakladalna postaja od 77·50—80 Din za 100 kg.

Razno

g Svetovna kriza in velikí dobički naših sladkornih tovarn. Na svetovnem trgu je lani cena sladkorja močno padla, pri nas pa je ostala še vedno na isti višini, četudi so sladkorne tvornice znižale kmetom cene za sladkorno peso. Kake dobičke delajo tvornice na račun kmeta in konzumenta, pričajo bilance, ki jih te tvornice izdajajo. Tako izkazuje čistega dobička v letu 1931. tvornica Novi Vrbas 12·9 milijona Din nasproti 11·3 v l. 1930. Dividenda bo znašala 75 Din na delnico, medtem ko je bila zadnja leta 70, 50, 30, 25 in 20 Din. Če pomislimo, da je izkazani dobiček mnogo manjši nego je dejanski, vidimo,

Ker se čutijo kmetje vsled te politike današnjih sladkornih tovarn prikrajšane, hočejo ustanoviti sami svojo lastno tovarno za podelavanje sladkorja na združni podlagi. Glavna zveza srbskih kmetijskih združenj je sprejela ponudbo češkoslovaških tovarnic za zgradbo velike sladkorne tvornice na združni podlagi v bližini Smedereva. Ta bi kupovala peso od združnikov sladkor oddajala predvsem združenju.

Pravni nasveti

Zalitev na dopisnici. J. B. M. Sosed vam je na dopisnici očital, da delate škodo, ker ste drva navallili na njegovo ograjo. Vprašate če je tak očitek žaljiv, če smete k plotu nakladati drva, kjer jih že od nekdanj nakladate, če boste imeli kaj stroškov, ako po odvetniku vložite tožbo in če morete zahtevati odškodnino za zamujeni čas v slučaju tožbe ter koliko boste morali plačati za koleke in koliko imate časa za vložitev tožbe. — Očitek, da delate škodo je vsekakor žaljiv. Vendar je za dokaz resnice dopusten. Če bo sosed dokazal, da ste res nametali drva na njegovo ograjo, kar bi bilo za ograjo gotovo škodljivo, bo radi tega očitka oproščen. Na svojem svetu smete drva nakladati, kamor hočete, če le s tem ne posegate v kakšne pravice sosedu, ki jih morda ima na vašem svetu. Če vložite tožbo, boste morali najmanj vsaj za koleke sami založiti. Za zamudo časa ne boste dobili odškodnine, četudi zmagate. Za vložitev tožbe imate časa tri mesece, odkar ste prejeli dopisnico.

Zgračarina. M. Š. R. Kočar ste in delate poleti kvečjemu dva meseca tesarska dela. Ali opravičeno od vas zahtevajo plačilo zgradarine? — Ker se ne pečate izključno s kmetijstvom, niste oproščeni zgradarine.

Bolniški stroški za pastirja. F. Z. Vaš pastir oziroma sedaj hlapec ima že od rojstva telesno hibo, ki je postajala vedno večja. Po nasvetu zdravnika je šel v bolnišnico, da ga operirajo. Kdo je dolžan plačati bolniške stroške. — Gospodar bo moral plačati bolniške stroške in sicer do štirih tednov, če bo hlapec toliko časa v bolnišnici.

Očjava izvrševanja obrti. A. H. N. Imate mizarstvo obrt. Dela pa ni. Kaj je ukreniti, da ne bo treba plačati davka, da pa si obrt obdržite. — Ko prenehate z delom, javite v 14 dneh davčni upravi prestanek izvrševanja mizarstva. Ko boste pa zopet začeli delati, morate pa spet v 14 dneh o tem obvestiti davčno upravo. Obrtni list boste lahko obdržali tudi tisti čas, ko ne boste delali.

Vojnica. A. D. G. Prejeli ste plačilni nalog za vojnico, dasi ste bili potrjeni v vojnem času in ste bili l. 1929. na orožni vaji. Ali bo treba plačati. — Če vas imajo vpisanega kot nesposobnega za vojaško službo, boste morali plačati vojnico. Če pa vas niso nikdar spoznali za nesposobnega, pa so vam vseeno naložili vojnico, se pritožite na komando vojnega okrožja.

Oprostitev bolniških stroškov. N. B. N. Sina bi radi dali v bolnišnico, pa se bojite stroškov. Kako bi dosegli oprostitev? — Ko bo šel sin v bolnišnico, vložite na upravo bolnišnice prošnjo za oprostitev

stroškov. V prošnji podrobno pojasnite svoje razmere in naj jo še županstvo priporoči.

Odpis parcel. V. K. R. Kupili ste posestvo, pri katerem je vpisana tudi parcela, ki jo baje že 50 let uživajo sosedje. Vprašate, kako bi dosegli, da vam to parcelo odpisejo, da vam ne bo treba od nje plačevati davkov. — Stopite k odvetniku ali notarju, ki bo uredil zemljiško knjižno stanje. Brez stroškov seveda ne bo, vendar ne bodo veliki.

Uživanje občinskega sveta. I. S. M. Poleg hiše, ki ste jo pred par leti kupili, je nekaj zemljišča, ki ste ga kupili z hišo vred od lastnika hiše. Lani pa je občina napravila licitacijo za to zemljišče, ki ste ga vi zlicitirali in plačali 1 Din (ker ni bilo nobenih drugih interesentov.) Vprašate, če morate še plačevati, ali se lahko uprete. — Če je svet lastnik hiše že 40 let nemoteno užival, ga je priposestvoval. V tem slučaju bi se vam ne bilo treba licitacije udeležiti in bi bili lahko občino tožili na priznanje, da je dotični svet vaša last. Ker ste pa od sveta plačali 1 Din (priznavalnino) ste s tem priznali, da je svet občinski in se nadaljnemu plačevanju ne bo mogoče uspešno upirati.

Jamstvo za davek. F. S. V. V očetovi hiši izvršujete obrt. Oče je že več let v Ameriki. Ker niste plačali zaostalih davkov, se je davčna oblast vknjižila na očetovo hišo in posestvo. Ali opravičeno? — Najbrže tudi zemljarine in zgradarine oče ni plačeval. Zato se davčna oblast vknjižila, kajti nepremičnine (zemljišče in zgradbe) jamčijo za davek na dohodek od zemljišč in zgradb, če niso ti davki starejši od treh let. Za davek na dohodek od podjetij in obratov tudi jamčijo davkoplačevalčeve nepremičnine, ki služijo neposredno podjetju in obratu, če niso ti davki starejši od dveh let.

Zastaranje kazni. A. K. V. Leta 1924 ste bili obsojeni na en teden zapora. Odšli pa ste v inozemstvo, ne da bi bili kazen prestali. Ali bo treba sedaj v zapor, ko ste se vrnili. — Pravica do izvršitve kazni je že zastarala, zato ne bo treba sedeti.

Kaj se ne spodobi? Povedali smo že, da vprašavalcem, ki ne napišejo svojega imena ne odgovorjamo. Najnavadnejša olika zahteva, da se vsak, ki koga nagovori, predstavi. Isto velja tudi za pismeno občevanje.

Vojaška oprostitev. J. J. Š. Ne morete biti oproščeni, ker ne boste mogli dokazati, da so bili vsi vaši bratje že pet let pred vašim naborom popolnoma odpravljeni od doma in da ste torej edini hranitelj matere vdove. Saj pišete, da se je eden vaših bratov poročil l. 1931. Če bi bili šli vsi bratje pred petimi leti od hiše in bi bili tudi popolnoma izplačani, bi vi kot edini hranitelj matere imeli pravico do oprostitve, ker ne plačujete nad 120 Din neposrednega davka.

Če imate pravico do skrajšanega roka, vam pa ne moremo povedati, ker niste navedli če in koliko časa so služili vaši bratje.

Taksa od kupnih pogodb. J. R. Če boste v kupni pogodbi navedli nižjo ceno, kakor je v resnici, vam bo davčna uprava, če bo za to zvedela naložila poleg plačila neplačane takse še trikratni znesek te takse kot kaznen. Taksa se računa od prometne vrednosti nepremičnine, čeprav bi bila kupna pogodba iz katerikoli razlogov (n. pr. med domačimi) sklenjena za nižjo ceno.

Vpoklic k vojakom. I. O. Kedaj bo sin vpoklican k vojakom, ne moremo povedati, ker niso dnevi vpoklicev stalni. Boste že pravočasno zvedeli pri županstvu ali pa pri okrajnem načelstvu (glavarstvu).

Hčerka in očetovo posestvo. M. I. Imate staro hišo, ki je očetova last ter jo nameravate dati popraviti s svojim denarjem. Tudi tekom zadnjih let ste očetu posojali denar. Vprašate, kako bi mogli uveljaviti svoje pravice, ako bi hotel oče posestvo prodati ali izročiti bratu ozir. komu drugemu. — Če imate takšne skrbli, si dajte vselej od očeta pismeno potrditi, da ste mu dali posojilo. Drugače boste v slučaju spora in zlasti če bi takrat oče že umrl, težko dokazali, da ste dali posojilo in bi tudi težko kaj dobili nazaj. Očetu ne morete prepričati izročitve posestva bratu. Če bi vsled zapravljivosti posestvo prodajal, lahko pri sodišču predlagate, da se oče prekliče. Če bo preklican ne bo mogel sam po svoji volji s posestvom razpolagati.

Popravilo hiše. S. K. Hišo boste dali popraviti in vprašate, če morate delo izročiti mojstru ali lahko tudi drugi osebi. Radi bi dela izvršili s čim manjšimi stroški. — Če bo delo prevzela in delala oseba, ki ni mojster in ki torej nima obrtnega dovoljenja, ga bo obrtna oblast lahko kaznovala in eventuelno tudi dela ustavila.

Skrajšan rok. V. S. T. Tretji sin ste in potrjeni za 18 mesecev. Prvi brat ni služil vojakov, ker je odšel v Ameriko, drugi pa je služil 18 mesecev. Ali vam pripada skrajšani rok? — Ker nista oba brata pred vami po vrsti odslužila polnega roka, vam ne pripada skrajšan rok, ampak boste morali služiti polnih 18 mesecev.

Lovišče ob državni meji. K. R. S. Glede lova ob državni meji, ki ga vam grančarji zabranjujejo se obrnite na sresko načelstvo. Morda se bo dalo doseči dovoljenje.

Vstop v policijsko službo. A. Z. P. Rojeni ste leta 1902, odslužili ste polni rok in bi radi vstopili v policijsko službo. Vprašate če vsled navedene starosti kaže vložiti prošnjo in kam. — Za kandidata za policijskega stražnika in agenta se sprejemajo po zakonu od 21 do 30 let stari mladeniči. Če ste že dovršili 30. leto, boste težko sprejeti. Prošnjo bi bilo vložiti pri upravi policije v kraju, kjer bi bili radi sprejeti.

Prošnja za skrajšan rok. P. P. R. Predložite očetovo in bratovo vojaško odpustnico, ki bo odločila, ali vam pripada skrajšan rok. Po strogi razlagi zakona vam ne pripada. Kot posestniki pa imajo do skrajšanega roka pravico tisti, ki se hranijo sami, ali ki so samci ter so podedovali poljedelsko posestvo, ki ga morajo osebno obdelovati.

Odpoved zakupa njive. T. S. Njivo ste imeli v zakupu in ste vsejali na njo štiri-letno deteljo. Glede odpovedi ni bilo ničesar dogovorjenega. Lastnik je sedaj njivo vzel nazaj. Vprašate, če morete za deteljo zahtevati kakšno odškodnino. — Lastnik ima pravico zakup zemljišča na šest mesecev odpovedati, če ni drugače dogovorjeno ali v kraju običajno. Če se je držal tega roka, ne boste mogli dobili nobene odškodnine.

Zahtevanje zemljarine kmetovalcem. J. T. S. Določbe o znizanju zemljarine, o čemer smo pisali v prilogi »Gospodar« št. 2 z 13. januarja t. l., se mahajajo v čl. 27. zakona o neposr. davkih, ki ga je objavil »Uradni list« 15. marca 1928 in ki je spremenjen z novelami k temu zakonu, ki so objavljene v »Uradnem listu« z dne 11. aprila 1929 in 30. junija 1929 ter v »Službenem listu« z 27. junija 1930. Tiskovini vam ne more uredništvo preskrbeti. Obrnite se sami na Jugoslovansko knjigarno.

Preložitvev pota. J. T. Dva posesinika imata čez vaš travnik pot, ki bi jo vi radi prestavili. Eden sosedov se s tem strinja, drugi pa temu ugovarja, čeprav preložena pot ob meji ni prav nič daljša niti slabejša. — Postava določa, da se služnosti ne smejo razširjati, marveč morajo ulesnjevati, kolikor to dopušča narava služnosti. Če je toraj za vas neprikladno, da gre pot po sredini travnika, smete to pot preložiti na kraj travnika, če se s to preložitvijo pot ne podaljša.

Darilna obljuba velja le v obliki notarskega pisma. R. I. S. Po očetu ste dobili še pred vojno 2000 kron. Po materi pa imate zapisanih 4000 kron. Brat sam pa je prevzel imetje, ki ima danes milijonsko vrednost. Obljubil vam je, da bo za vas skrbel, vam dal obleko, čevlje in tobaka do smrti. Vknjiženi ste na dosmrtno opravo in stanovanje v hiši. Ker vam še ni izplačal materine dediščine, ki jo vam dolguje že 10 let in se tudi sicer ne razumete več kot preje, vprašate, kako si hočete varovati svoje pravice. — Glede materine dediščine imate pravico zahtevati 5% obresti za zadnje tri leta. Od brata morete le zahtevati, kar je zemljeknjižno zavarovano, t. j. dosmrtno stanovanje in opravo. Čeprav vam je brat še razno drugo obljubil, vendar te obljube se ne morejo vložiti, ker so le darilne obljube, za katere postava zahteva obliko notarskega zapisa, če se jih hoče vložiti.

(Nadaljevanje.)